

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
Волинський національний університет імені Лесі Українки
Медичний факультет
Кафедра клінічної медицини

Силабус

нормативної освітньої компоненти

**ВНУТРІШНЯ МЕДИЦИНА, В ТОМУ ЧИСЛІ
ЕНДОКРИНОЛОГІЯ, МЕДИЧНА ГЕНЕТИКА**

підготовки

магістра

спеціальності

222 Медицина

освітньо-професійна програма

Медицина

Луцьк–2022

Силабус освітньої компоненти «Внутрішня медицина в тому числі ендокринологія, медична генетика» підготовки магістра, галузі знань 22 Охорона здоров'я, спеціальності 222 Медицина, за освітньо-професійною програмою Медицина.

Розробник: Яковенко Олег Костянтинович - кандидат медичних наук, ст.. викладач кафедри клінічна медицина
Отченашенко Вікторія Анатоліївна – кандидат медичних наук, доцент кафедри клінічна медицина,
Джуманюк Любов Миколаївна – асистент кафедри клінічної медицини

Силабус освітньої компоненти затверджено на засіданні кафедри клінічної медицини
протокол № 1 від 31.08.2022 р.

Завідувач кафедри:

Галей М. М.

© Яковенко О. К., 2022
© Отченашенко В. А., 2022
© Джуманюк Л.М., 2022

I. ОПИС ОСВІТНЬОЇ КОМПОНЕНТИ

Таблиця 1

Найменування показників	Галузь знань, спеціальність, освітньо-професійна програма, освітній рівень	Характеристика ОК
Денна форма навчання	22 Охорона здоров'я 222 Медицина Медицина Магістр	Нормативна. Цикл загальної підготовки
		Рік навчання
		4
		Семестри
		8-й
		Лекції (20 год.)
		20 год.
		Лабораторні (112 год.)
112 год.		
Кількість годин / кредитів 210 / 7		Самостійна робота (64 год.)
		64 год.
		Консультації (14 год.)
		14 год.
ІНДЗ: немає		Всього годин 4 курс – 210
	Форма контролю: 8 семестр – екзамен.	
	Мова навчання	
українська		

II. ІНФОРМАЦІЯ ПРО ВИКЛАДАЧА

ПІБ

Науковий ступінь

Вчене звання

Посада:

Комунікація із студентами:

Яковенко Олег Костянтинович

Кандидат медичних наук

Старший викладач кафедри клінічної медицини

тел.: +38 0505470790

e-mail: yakovenko.oleh@vnu.edu.ua

Консультації

Посилання на електронний курс

Лаборант який забезпечує проведення лабораторних робіт та відпрацювань

Розклад занять:

<http://194.44.187.20/cgi-bin/timetable.cgi>

ПІБ

Науковий ступінь

Вчене звання

Посада:

Комунікація із студентами:

Отченашенко Вікторія Анатоліївна

Кандидат медичних наук

Доцент кафедри клінічної медицини

тел.: +380997782684

e-mail: otchenashenko.viktoriia@vnu.edu.ua

Консультації

Посилання на електронний курс

Лаборант який забезпечує проведення лабораторних робіт та відпрацювань

Розклад занять:

<http://194.44.187.20/cgi-bin/timetable.cgi>

ПІБ
Науковий ступінь
Вчене звання
Посада:
Комунікація із студентами:

Джуманюк Любов Миколаївна

Асистент кафедри клінічної медицини
тел.: +38 0992691440
e-mail: Dzhumaniuk.Liubov@vnu.edu.ua

Консультації
Посилання на електронний курс
Лаборант який забезпечує проведення
лабораторних робіт та відпрацювань
Розклад занять:

<http://194.44.187.20/cgi-bin/timetable.cgi>

III. ОПИС ОСВІТНЬОЇ КОМПОНЕНТИ

1. Анотація курсу. Внутрішня медицина – розділ медицини, що займається проблемами етіології, патогенезу та клінічних проявів захворювань внутрішніх органів, їхньої діагностики, нехірургічного лікування, профілактики та реабілітації. Внутрішня медицина охоплює вивчення основних етіологічних та патогенетичних факторів виникнення захворювань серцево-судинної, кістково-м'язевої, травної, дихальної, сечо-видільної систем та системи крові. Вивчаються основи клінічного обстеження хворого, основні симптоми та синдроми при захворюваннях внутрішніх органів та їх оцінка, методичні основи фізикального обстеження хворого та семіологічна оцінка результатів обстеження хворого, клініко-діагностична інтерпретація показників найважливіших лабораторно-інструментальних досліджень в нормі та при даних захворюваннях; основні принципи лікування, прогнозу та профілактики.

2. Пререквізити та постреквізити.

Пререквізити: Внутрішня медицина, як навчальна дисципліна: • базується на вивченні пропедевтики внутрішньої медицини, а також інших базових дисциплін (медичної біології, медичної та біологічної фізики, біоорганічної та біологічної хімії, гістології, цитології та ембріології, анатомії людини, патоморфології, фізіології та патофізіології, мікробіології, вірусології та імунології, радіології) й інтегрується з цими дисциплінами;

Постреквізити: Внутрішньої медицини закладає основи для засвоєння здобувачами освіти знань з профільних клінічних професійно-практичних дисциплін; формує вміння застосовувати знання з патології внутрішніх органів у процесі подальшого навчання та професійній діяльності відповідно до принципів доказової медицини.

3. Мета і завдання освітньої компоненти

Мета: викладання внутрішньої медицини є здобуття та поглиблення знань, вмінь, навичок та інших компетентностей з внутрішньої медицини, необхідних у професійній діяльності, які встановлені на основі освітньо-професійної програми.

Завдання:

Проводити опитування і фізикальне обстеження хворих та аналізувати їх результати у клініці внутрішньої медицини. • Визначати етіологічні та патогенетичні фактори найбільш поширених захворювань у клініці внутрішньої медицини. • Класифікувати і аналізувати типову клінічну картину найбільш поширених захворювань у клініці внутрішньої медицини. • Виявляти різні клінічні варіанти та ускладнення найбільш поширених захворювань у клініці внутрішньої медицини. • Визначати провідні синдроми і симптоми у клініці внутрішньої медицини. • Обґрунтовувати і формулювати попередній діагноз найбільш поширених захворювань у клініці внутрішньої медицини. • Скласти план обстеження хворого, інтерпретувати результати лабораторних та інструментальних досліджень при найбільш поширених захворюваннях у клініці внутрішньої медицини та їх ускладненнях. • Проводити диференціальну діагностику, обґрунтовувати та формулювати клінічний діагноз основних захворювань у клініці внутрішньої медицини. • Визначати тактику ведення (рекомендації стосовно режиму, дієти, лікування, реабілітаційні заходи) хворого з найбільш поширеними захворюваннями у клініці внутрішньої медицини. • Призначати немедикаментозне і медикаментозне лікування, в т.ч. прогнозуюче, найбільш поширених захворювань у клініці внутрішньої медицини. • Проводити немедикаментозну і медикаментозну первинну та вторинну профілактику основних захворювань у клініці внутрішньої медицини. • Визначати прогноз та працездатність хворих із основними захворюваннями у клініці внутрішньої медицини. • Діагностувати та надавати медичну допомогу при невідкладних станах у клініці внутрішньої медицини. • Застосовувати основні алгоритми інтенсивної терапії невідкладних станів у клініці внутрішньої медицини. • Виконувати медичні маніпуляції. • Вести медичну документацію у клініці внутрішньої медицини. • Демонструвати володіння морально-деонтологічними принципами медичного фахівця та принципами фахової субординації.

4. Результати навчання (компетентності)

Таблиця 2

Загальні компетентності (ЗК)	ЗК 1. Здатність до абстрактного мислення, аналізу та синтезу. ЗК 5. Здатність до адаптації та дії в новій ситуації.
Фахові компетентності (ФК)	ФК1. Здатність збирати медичну інформацію про пацієнта і аналізувати клінічні дані. ФК2. Здатність до визначення необхідного переліку лабораторних та інструментальних досліджень та оцінки їх результатів. ФК3. Здатність до встановлення попереднього та клінічного діагнозу захворювання. ФК4. Здатність до визначення необхідного режиму праці та відпочинку при лікуванні та профілактиці захворювань. ФК5. Здатність до визначення характеру харчування при лікуванні та профілактиці захворювань.
Програмні результати навчання (ПРН)	ПРН 1. Мати ґрунтовні знання із структури професійної діяльності. Вміти здійснювати професійну діяльність, що потребує оновлення та інтеграції знань. Нести відповідальність за професійний розвиток, здатність до подальшого професійного навчання з високим рівнем автономності ПРН 3. Спеціалізовані концептуальні знання, що включають наукові здобутки у сфері охорони здоров'я і є основою для проведення досліджень, критичне осмислення проблем у сфері медицини та дотичних до неї міждисциплінарних проблем. ПРН 4. Виділяти та ідентифікувати провідні клінічні симптоми та синдроми (за додатком 1); за стандартними методиками, використовуючи попередні дані анамнезу хворого, дані огляду хворого, знання про людину, її органи та системи, встановлювати попередній клінічний діагноз захворювання (за додатком 2). ПРН 5. Збирати скарги, анамнез життя та захворювання, оцінювати психомоторний та фізичний розвиток пацієнта, стан органів та систем організму, на підставі результатів лабораторних та інструментальних досліджень оцінювати інформацію щодо діагнозу (за додатком 4), враховуючи вік пацієнта. ПРН 6. Встановлювати остаточний клінічний діагноз шляхом прийняття обґрунтованого рішення та аналізу отриманих суб'єктивних і об'єктивних даних клінічного, додаткового обстеження, проведення диференційної діагностики, дотримуючись відповідних етичних і юридичних норм, під контролем лікаря-керівника в умовах закладу охорони здоров'я (за додатком 2). ПРН 7. Призначати та аналізувати додаткові (обов'язкові та за вибором) методи обстеження (лабораторні, функціональні та/або інструментальні) (за додатком 4), пацієнтів із захворюваннями органів і систем організму для проведення диференційної діагностики захворювань (за додатком 2). ПРН 8. Визначити головний клінічний синдром або чим обумовлена тяжкість стану потерпілого/постраждалого (за додатком 3) шляхом прийняття обґрунтованого рішення та оцінки стану людини за будь-яких обставин (в умовах закладу охорони здоров'я, за його межами) у т.ч. в умовах надзвичайної ситуації та бойових дій, в польових умовах, в умовах нестачі інформації та обмеженого часу. ПРН 9. Визначати характер та принципи лікування хворих (консервативне, оперативне) із захворюваннями (за додатком 2), враховуючи вік пацієнта, в умовах закладу охорони здоров'я, за його межами та на етапах медичної евакуації, в т.ч. у польових умовах, на підставі попереднього клінічного діагнозу, дотримуючись відповідних етичних та юридичних норм, шляхом прийняття обґрунтованого рішення за існуючими алгоритмами та стандартними схемами, у разі необхідності розширення стандартної схеми вміти обґрунтувати персоналізовані рекомендації під контролем лікаря-керівника в умовах лікувальної установи.

5. Структура освітньої компоненти

Таблиця 3

Структура освітньої компоненти (8 семестр)

№ теми	Назви змістових модулів і тем	Усьо-го	Лек.	Лаб.	Сам. роб.	Конс.	Форма контролю*/Бали Т+УО+ВПЗ
Змістовий модуль 1. «Основи діагностики, лікування та профілактики основних хвороб органів травлення»							
1.	Основні симптоми гастроентерологічної патології. Методи дослідження в гастроентерології	12	2	4	2	4	(Т(5)+УО(5)+ВПЗ(5)) / 3
2.	Гастроезофагеальна рефлюксна хвороба	4		2	2		(Т(5)+УО(5)+ВПЗ(5)) / 3
3.	Диспепсія. Хронічні гастрити	4		4			(Т(5)+УО(5)+ВПЗ(5)) / 3
4.	Пептична виразка шлунка та дванадцятипалої кишки	4		4			(Т(5)+УО(5)+ВПЗ(5)) / 3
5.	Целиакія та інші ентеропатії	2		2			(Т(5)+УО(5)+ВПЗ(5)) / 3
6.	Запальні захворювання кишечника. Синдром подразненої кишки	4		4			(Т(5)+УО(5)+ВПЗ(5)) / 3
7.	Жовчнокам'яна хвороба, хронічний холецистит та функціональні порушення біліарного тракту	8	2	4	2	4	(Т(5)+УО(5)+ВПЗ(5)) / 3
8.	Хронічні гепатити. Цирози печінки	6		6			(Т(5)+УО(5)+ВПЗ(5)) / 3
9.	Хронічні панкреатити	2		2			(Т(5)+УО(5)+ВПЗ(5)) / 3
10.	Засвоєння практичних навичок та теоретичних знань за змістовим модулем 1.	4		2	2		Т(5)+ВПЗ(5) / 2
Разом за модулем 1		50	4	34	8	4	
Змістовий модуль 2. «Основи діагностики, лікування та профілактики основних хвороб органів дихання»							
11.	Хронічне обструктивне захворювання легень.	10	2	4	2	2	(Т(5)+УО(5)+ВПЗ(5)) / 3
12.	Бронхіальна астма.	4		4	2		(Т(5)+УО(5)+ВПЗ(5)) / 3
13.	Пневмонії.	6		4			(Т(5)+УО(5)+ВПЗ(5)) / 3
14.	Плеврити.	6	2	4	2		(Т(5)+УО(5)+ВПЗ(5)) / 3
15.	Інфекційно-деструктивні захворювання легень. Дихальна недостатність.	6		4	2		(Т(5)+УО(5)+ВПЗ(5)) / 3
16.	Засвоєння практичних навичок та теоретичних знань за змістовим модулем 2.	4		2	2		Т(5)+ВПЗ(5)
Разом за модулем 2		36	4	22	8	2	
Змістовий модуль 3. «Основи діагностики, лікування та профілактики основних ендокринних захворювань»							
17.	Цукровий діабет, класифікація, етіологія, патогенез, клініка, діагностика.	10	2	4	2	2	(Т(5)+УО(5)+ВПЗ(5)) / 3
18.	Цукровий діабет тип 1 та тип 2, сучасні методи терапії.	4		2	(Т(5)+УО(5)+ВПЗ(5)) / 3		
19.	Гострі та хронічні ускладнення цукрового діабету. Особливості перебігу та лікування цукрового діабету у хірургічних хворих, при вагітності.	6		4	2		(Т(5)+УО(5)+ВПЗ(5)) / 3
20.	Йододефіцитні захворювання щитоподібної залози. Ознаки ендемічної місцевості за ВООЗ.	10		2	4		2

	Клініка, діагностика, профілактика та лікування. Гіпотиреоз та тиреоїдити. Класифікація, діагностика, клініка, лікування.						
21.	Тиреотоксикоз. Клінічні форми. Діагностика, лікування. Рак щитоподібної залози. Класифікація, клініка, діагностика, лікування. Захворювання прищитоподібних залоз.	6		4	2		(Т(5)+УО(5)+ВПЗ(5)) / 3
22.	Захворювання надниркових залоз. Хронічна недостатність кори надниркових залоз. Етіологія, патогенез, клініка, діагностика, профілактика та лікування. Гормонально-активні пухлини надниркових залоз.	8	2	4	2		(Т(5)+УО(5)+ВПЗ(5)) / 3
23.	Захворювання гіпоталамо-гіпофізарної системи. Захворювання статевих залоз.	4		2	2		(Т(5)+УО(5)+ВПЗ(5)) / 3
24.	Ожиріння та його наслідки	4		4			(Т(5)+УО(5)+ВПЗ(5)) / 3
25.	Діагностика та лікування захворювань внутрішніх органів у людей похилого віку.	4	2	2	2		(Т(5)+УО(5)+ВПЗ(5)) / 3
26.	Засвоєння практичних навичок та теоретичних знань за змістовим модулем 3.	4		2	2		Т(5)+ВПЗ(5)
Разом за модулем 3		60	8	32	16	4	
Змістовий модуль 4. «Основи діагностики, лікування та профілактики основних хвороб крові та кровотворних органів»							
27.	Анемії.	10		4	4		(Т(5)+УО(5)+ВПЗ(5)) / 3
28.	Гострі лейкої	4	2	2			(Т(5)+УО(5)+ВПЗ(5)) / 3
29.	Хронічні лейкої	6		2	4		(Т(5)+УО(5)+ВПЗ(5)) / 3
30.	Гемофілії та тромбоцитопенічна пурпура.	8		4	4	2	(Т(5)+УО(5)+ВПЗ(5)) / 3
31.	Засвоєння практичних навичок та теоретичних знань за змістовим модулем 4.	6		2	4		Т(5)+ВПЗ(5)
Разом за модулем 4		34	2	14	16	2	
Змістовий модуль 5. «Основи діагностики, лікування та профілактики основних генетичних захворювань»							
32.	Загальна характеристика спадкової і вродженої патології. Особливості проявів спадкових хвороб.	10		2	4		(Т(5)+УО(5)+ВПЗ(5)) / 3
33.	Загальна характеристика хромосомних хвороб, моногенної патології. Клініка та діагностика основних форм.	6	2	2	4		(Т(5)+УО(5)+ВПЗ(5)) / 3
34.	Загальна характеристика мітохондріальної патології. Клініка, діагностика, лікування.	6		2	4	2	(Т(5)+УО(5)+ВПЗ(5)) / 3
35.	Засвоєння практичних навичок та теоретичних знань за змістовим модулем 5.	8		4	4		Т(5)+ВПЗ(5)
	Курація хворого та написання історії хвороби						ВПЗ(5)
	Експрес-контроль у формі тестування						Виконано
Разом за модулем 5		30	2	10	16	2	
Всього годин / Балів		210	20	112	64	14	5 / 120 балів

Форма контролю*: Т – тести; УО – усне опитування; ВПЗ – виконання практичного завдання.

Таблиця 4

Перелік тем лекцій	
Назва лекції	Кількість годин
8 семестр	
Тема 1. Гастроезофагеальна рефлюксна хвороба Диспепсія. Хронічні гастрити. Пептична виразка шлунка та дванадцятипалої кишки. Целиакія та інші ентеропатії. Запальні захворювання кишечника. Синдром подразненої кишки	2
Тема 2. Жовчнокам'яна хвороба, хронічний холецистит та функціональні порушення біліарного тракту. Хронічні гепатити. Цирози печінки. Хронічні панкреатити	2
Тема 3. Хронічне обструктивне захворювання легень. Бронхіальна астма. Пневмонії.	2
Тема 4. Інфекційно-деструктивні захворювання легень. Дихальна недостатність.	2
Тема 5. Цукровий діабет, класифікація, етіологія, патогенез, клініка, діагностика.	2
Тема 6. Класифікація, клініка, діагностика, лікування захворювань щитоподібної та паращитоподібних залоз	2
Тема 7. Захворювання надниркових залоз.	2
Тема 8. Ожиріння та його наслідки Діагностика та лікування захворювань внутрішніх органів у людей похилого віку.	2
Тема 9. Основи діагностики, лікування та профілактики основних хвороб крові та кровотворних органів	2
Тема 10. Основи діагностики, лікування та профілактики основних генетичних захворювань	2
Всього за 8 семестр	20
Всього	20

Таблиця 5

Перелік тем лабораторних робіт	
Назва лабораторної роботи	Кількість годин
8 семестр	
Тема 1. Основні симптоми гастроентерологічної патології. Методи дослідження в гастроентерології	4
Тема 2. Гастроезофагеальна рефлюксна хвороба	2
Тема 3. Диспепсія. Хронічні гастрити	4
Тема 4. Пептична виразка шлунка та дванадцятипалої кишки	4
Тема 5. Целиакія та інші ентеропатії	2
Тема 6. Запальні захворювання кишечника. Синдром подразненої кишки	4
Тема 7. Жовчнокам'яна хвороба, хронічний холецистит та функціональні порушення біліарного тракту	4
Тема 8. Хронічні гепатити. Цирози печінки	6
Тема 9. Хронічні панкреатити	2
Тема 10. Контроль змістового модуля 1. Засвоєння практичних навичок	2
Тема 11. Хронічне обструктивне захворювання легень.	2
Тема 12. Бронхіальна астма.	2
Тема 13. Пневмонії.	2
Тема 14. Плеврити.	2
Тема 15. Інфекційно-деструктивні захворювання легень. Дихальна недостатність.	2
Тема 16. Контроль змістового модуля 2. Засвоєння практичних навичок	2
Тема 17. Цукровий діабет, класифікація, етіологія, патогенез, клініка, діагностика.	4
Тема 18. Цукровий діабет тип 1 та тип 2, сучасні методи терапії.	2
Тема 19. Гострі та хронічні ускладнення цукрового діабету. Особливості перебігу та лікування цукрового діабету у хірургічних хворих, при вагітності.	4
Тема 20. Йододефіцитні захворювання щитоподібної залози. Ознаки ендемічної місцевості за ВООЗ. Клініка, діагностика, профілактика та лікування. Гіпотиреоз та	4

тиреїдити. Класифікація, діагностика, клініка, лікування.	
Тема 21. Тиреотоксикоз. Клінічні форми. Діагностика, лікування. Рак щитоподібної залози. Класифікація, клініка, діагностика, лікування. Захворювання прищитоподібних залоз.	4
Тема 22. Захворювання надниркових залоз. Хронічна недостатність кори надниркових залоз. Етіологія, патогенез, клініка, діагностика, профілактика та лікування. Гормонально-активні пухлини надниркових залоз.	4
Тема 23. Захворювання гіпоталамо-гіпофізарної системи. Захворювання статевих залоз.	2
Тема 24. Ожиріння та його наслідки	4
Тема 25. Діагностика та лікування захворювань внутрішніх органів у людей похилого віку.	2
Тема 26. Контроль змістового модуля 3. Засвоєння практичних навичок	2
Тема 27. Анемії.	4
Тема 28. Гострі лейкомії	2
Тема 29. Хронічні лейкомії	2
Тема 30. Гемофілії та тромбоцитопенічна пурпура.	4
Тема 31. Контроль змістового модуля 4. Засвоєння практичних навичок	2
Тема 32. Загальна характеристика спадкової і вродженої патології. Особливості проявів спадкових хвороб.	2
Тема 33. Загальна характеристика хромосомних хвороб, моногенної патології. Клініка та діагностика основних форм.	2
Тема 34. Загальна характеристика мітохондріальної патології. Клініка, діагностика, лікування.	2
Тема 36. Контроль змістового модуля 5. Засвоєння практичних навичок	2
Всього	112

Методи навчання:

Пояснювально-ілюстративний (лекції, лабораторні заняття, бесіди), наочний (спостереження, таблиці, схеми), тренувальний (виконання практичних навичок), практичний (аналіз ситуаційних задач).

Словесний (евристична та репродуктивна бесіда), наочний (відеоматеріали, схеми, алгоритми), тренувальний (виконання практичних навичок, відтворення техніки обстеження).

Лекції-презентації, практичні заняття з роботою у групах, самостійна робота (зокрема, написання реферату, створення презентації результатів виконаних завдань).

Лекції та практичні заняття з використанням технічних та інших засобів навчання (дискусії, ситуаційні вправи), самостійна робота.

Проблемно-пошуковий метод, інтерактивний метод, навчальна дискусія, демонстрація.

Форми та методи оцінювання:

Усне опитування, тестовий контроль, виконання практичного завдання, модульна контрольна робота, екзамен.

6. Завдання для самостійного опрацювання.

Тема	Кількість годин
Змістовий модуль 1. «Основи діагностики, лікування та профілактики основних хвороб органів травлення» Підготовка до лабораторних занять – теоретична підготовка та опрацювання практичних навичок. 1. Підготовка до практичного заняття за темою №2 «Гастроезофагеальна рефлексна хвороба». - Опанування навичками трактування даних 24-годинного стравохідного рН-моніторингу за темою. - Опанування навичками трактування ендоскопічної картини стравоходу за темою. 2. Підготовка до практичного заняття за темою №3 «Диспепсія. Хронічні гастрити». - Опанування навичками трактування результатів дихальних тестів зі стабільним ізотопом (^{13}C-сечовиною) . - Опанування навичками трактування дослідження кислотоутворення (внутрішньошлункова топографічна експрес рН-метрія, добове рН-моніторування). - Опанування навичками трактування результатів езофагогастроуденоскопії з біопсією за темою. 3. Підготовка до практичного заняття за темою №4 «Пептична виразка шлунка та дванадцятипалої кишки». - Опанування навичками трактування ендоскопічної картини шлунка та дванадцятипалої кишки за темою. 4. Підготовка до практичного заняття за темою №5 «Целиакія та інші ентеропатії». - Опанування навичками трактування результатів копроцитограми. - Опанування навичками трактування результатів імуноферментного визначення антитіл до тканинної трансглютамінази та до пептидів гліадину при целиакії (метод ELISA), водневих тестів. 5. - Підготовка до практичного заняття за темою №6 «Запальні захворювання кишки. Синдром подразненої кишки». 6. Підготовка до практичного заняття за темою №7 «Жовчокам'яна хвороба, хронічний холецистит та функціональні біліарні порушення». - Опанування навичками інтерпретації даних УЗД печінки, жовчних протоків та жовчного міхура за темою. - Опанування навичками трактування даних мікроскопічного та біохімічного дослідження жовчі, отриманих за допомогою дуоденального зондування. 7. Підготовка до практичного заняття за темою №8 «Хронічні гепатити. Цироз печінки». - Опанування навичками інтерпретації даних загального та біохімічного аналізу крові (загальний білок, білкові фракції, білірубін та його фракції, активність АЛТ, АСТ, лужної фосфатази). - Опанування навичками оцінки результатів серологічного дослідження крові (сироваткові маркери вірусних гепатитів, полімеразна ланцюгова реакція на виявлення вірусу в сироватці крові, якісний і кількісний аналіз, генотипування вірусу). 8. Підготовка до практичного заняття за темою №9 «Хронічні панкреатити». - Опанування навичками інтерпретації даних загального аналізу крові, сечі	8

(а-амілаза), біохімічного аналізу крові (еластаза 1, а-амілаза), аналізу калу на фекальну еластазу 1. - Опанування навичками оцінки результатів дослідження вуглеводного обміну (глюкоза, інсулін, С-пептид, панкреатичний поліпептид, глюкагон крові; проба із цукровим навантаженням, галактозою, Д-ксилозою).	
Змістовий модуль 2. «Основи діагностики, лікування та профілактики основних хвороб органів дихання» Підготовка до лабораторних занять – теоретична підготовка та опрацювання практичних навичок. 1. Підготовка до практичного заняття за темою №11 «Хронічне обструктивне захворювання легень». - Опанування навичками інтерпретації аналізу мокротиння (мікроскопічне, бактеріологічне, бактеріоскопічне дослідження), визначення чутливості до антибіотиків. - Опанування навичками інтерпретації показників функції зовнішнього дихання за темою. 2. Підготовка до практичного заняття за темою №12 «Бронхіальна астма». - Опанування навичками інтерпретації аналізу мокротиння (мікроскопічне, бактеріологічне, бактеріоскопічне дослідження). - Опанування навичками інтерпретації даних функції зовнішнього дихання за темою. 3. Підготовка до практичного заняття за темою №13 «Пневмонії». - Опанування навичками інтерпретації аналізу мокротиння (мікроскопічне, бактеріологічне, бактеріоскопічне дослідження), визначення чутливості до антибіотиків. - Опанування навичками інтерпретації рентгенографії органів грудної порожнини у двох проєкціях за темою. 4. Підготовка до практичного заняття за темою №14 «Плеврити». - Опанування навичками інтерпретації даних рентгенографії органів грудної порожнини за темою. - Опанування навичками інтерпретації аналізу плевральної рідини (мікроскопічне, бактеріологічне і бактеріоскопічне дослідження). 5. Підготовка до практичного заняття за темою №15 «Інфекційно-деструктивні захворювання легень. Дихальна недостатність». - Опанування навичками інтерпретації даних рентгенографії органів грудної порожнини за темою. - Опанування навичками інтерпретації загального аналізу крові, аналізу мокротиння (бактеріологічне, мікроскопічне, визначення чутливості до антибіотиків). - Опанування навичками трактування складу газів артеріальної та венозної крові.	8
Змістовий модуль 3 «Основи діагностики, лікування та профілактики основних ендокринних захворювань» Підготовка до лабораторних занять – теоретична підготовка та опрацювання практичних навичок. 1. Підготовка до практичного заняття за темою №17 «Цукровий діабет, класифікація, етіологія, патогенез, клініка, діагностика»; - Опанування навичками аналізувати дані лабораторних методів дослідження (тест толерантності до глюкози, глікемічний профіль, С-пептид, HbA1c, ліпіди). 2. Підготовка до практичного заняття за темою №18 «Цукровий діабет тип 1 та тип 2, сучасні методи терапії»;	16

- Опанування навичками інтерпретування глікемічного профілю, рівню глікованого гемоглобіну, виписування рецептів на основні цукрознижувальні препарати. 3. Підготовка до практичного заняття за темою №19 «Гострі та хронічні ускладнення цукрового діабету. Особливості перебігу та лікування цукрового діабету у хірургічних хворих, при вагітності»; - Опанування навичками надання медичної допомоги хворим з кетоацидозом, при діабетичній кетоацидотичній та гіпоглікемічній комах. 4. Підготовка до практичного заняття за темою №20 «Йододефіцитні захворювання щитоподібної залози. Ознаки ендемічної місцевості за ВООЗ. Клініка, діагностика, профілактика та лікування. Гіпотиреоз та тиреоїдити. Класифікація, діагностика, клініка, лікування»; - Опанування навичками трактування даних гормонального обстеження щитоподібної залози (ТТГ, Т3, Т4, АТПО). 5. Підготовка до практичного заняття за темою №21 «Тиреотоксикоз. Клінічні форми. Діагностика, лікування. Рак щитоподібної залози. Класифікація, клініка, діагностика, лікування. Захворювання прищитоподібних залоз»; - Опанування навичками трактування даних гормонального обстеження щитоподібної залози (ТТГ, Т3, Т4, АТПО, антитіла до рецепторів ТТГ, тиреоглобуліну). 6. Підготовка до практичного заняття за темою №22 «Захворювання надниркових залоз. Хронічна недостатність кори надниркових залоз. Етіологія, патогенез, клініка, діагностика, профілактика та лікування. Гормонально-активні пухлини надниркових залоз»; - Опанування навичками трактування даних гормонального обстеження надниркових залоз (АКТГ, кортизол, альдостерон, ренін, електроліти крові та метанефрини у сечі). 7. Підготовка до практичного заняття за темою №23 «Захворювання гіпоталамо-гіпофізарної системи. Ожиріння. Захворювання статевих залоз». - Опанування навичками трактування даних гормонального обстеження (СТГ, ІФР-1, пролактин, гонадотропіни, вазопресин) та аналізу сечі за Зимницьким. 8. Підготовка до практичного заняття за темою №24 «Ожиріння.» - Опанування навичками визначення ступеня ожиріння за ІМТ;	
Змістовий модуль 3 «Основи діагностики, лікування та профілактики основних хвороб крові та кровотворних органів» Підготовка до лабораторних занять – теоретична підготовка та опрацювання практичних навичок. 1. Підготовка до практичного заняття за темою №27 «Анемії». - Опанування навичками інтерпретації аналізу крові. - Опанування навичками трактування результатів дослідження обміну заліза (залізо сироватки, загальна залізов'язуюча здатність сироватки, насичення трансферину залізом, рівень феритину). - Опанування навичками оцінки даних пунктату кісткового мозку. 2. Підготовка до практичного заняття за темою №28 «Гострі лейкоїї». - Опанування навичками інтерпретації змін в загальному аналізі крові та мієлограмі. - Опанування методикою переливання компонентів крові та кровозамінників. - Оцінка даних цитохімічних досліджень. 3. Підготовка до практичного заняття за темою №29 «Хронічні лейкоїї». - Опанування навичками інтерпретації змін у загальному аналізі крові, мієлограмі при хронічних лейкоїях.	16

- Опанування навичками інтерпретації даних рентгенологічного дослідження кісток за темою.	
4. Підготовка до практичного заняття за темою №30 «Гемофілії та тромбоцитопенічна пурпура». - Опанування навичками інтерпретації загального аналізу крові - Опанування методики визначення групи крові. - Опанування навичками інтерпретації коагулограми при гемофілії.	
1.	
Змістовий модуль 5. Підготовка до лабораторних занять – теоретична підготовка та опрацювання практичних навичок. 1. Підготовка до практичного заняття за темою №32 «Загальна характеристика спадкової і вродженої патології. Особливості проявів спадкових хвороб.» - Опанування знаннями по клінічних проявах спадкових захворювань 2. Підготовка до практичного заняття за темою №33 «Загальна характеристика хромосомних хвороб, моногенної патології. Клініка та діагностика основних форм» 3. Підготовка до практичного заняття за темою №34 «Загальна характеристика мітохондріальної патології. Клініка, діагностика, лікування.» 4. Підготовка до засвоєння практичних навичок та тестів формату КРОК 1 за темами розділу «Внутрішня медицина в тому числі ендокринологія, медична генетика» 5. Курація хворого	16
Всього	64

IV. Політика оцінювання

Політика викладача щодо здобувача освіти полягає в послідовному та цілеспрямованому здійсненні навчального процесу на засадах прозорості, доступності, наукової обґрунтованості, методичної доцільності та відповідальності учасників освітнього процесу.

Вивчення освітньої компоненти передбачає постійну роботу студентів на кожному занятті. Середовище під час проведення лекційних та лабораторних робіт є творчим, дружнім, відкритим для конструктивної критики та дискусії. Студенти не повинні спізнюватися на заняття. Усі студенти на лабораторних роботах відповідно до правил техніки безпеки мусять бути одягненими в білі халати. Перед початком заняття студенти повинні вимкнути звук засобів зв'язку (мобільний телефон, смарт-годинник тощо).

Студенти повинні здійснювати попередню підготовку до лекційних та лабораторних занять згідно з переліком рекомендованих джерел. До початку курсу необхідно встановити на мобільні пристрої або ноутбуки застосунки Microsoft Office 365 (Teams, Forms, One Note) для проходження тестування та роботу з доступними матеріалами курсу. Вхід для активації облікового запису відбувається через корпоративну пошту з доменом – @vnu.edu.ua. Корпоративна пошта з паролем видається методистом деканату медичного факультету.

Оцінювання здобувачів освіти здійснюється відповідно до Положення про поточне та підсумкове оцінювання знань студентів Волинського національного університету імені Лесі Українки (https://ed.vnu.edu.ua/wp-content/uploads/2022/07/Polozh_pro_otzin_%D0%A0%D0%B5%D0%B4_%D1%80%D0%B5%D0%B4_%D0%9C%D0%95%D0%94.pdf).

В освітньому процесі застосовується дві шкали оцінювання: багатобальна (200-бальна) шкала та 4- бальна шкала. Результати конвертуються із однієї шкали в іншу згідно із нижче наведеними правилами.

Здобувачі освіти складають іспит (максимальна кількість балів за поточну навчальну діяльність – 120 балів, на іспиті – 80 балів. Підсумковий бал формується як сума цих балів 120+80= 200 балів).

Оцінювання поточної успішності здійснюється на кожному лабораторному занятті за 4-бальною шкалою (5 – «відмінно», 4 – «добре», 3 – «задовільно», 2 – «незадовільно»).

Сукупність знань, умінь, навичок, компетентностей, які набуті здобувачем у процесі навчання з кожної теми орієнтовно оцінюється за такими критеріями:

- 5 ("відмінно") – здобувач бездоганно засвоїв теоретичний матеріал теми заняття, демонструє глибокі і всебічні знання відповідної теми, основні положення наукових джерел, логічно мислить і формує відповідь, вільно використовує набуті теоретичні знання при аналізі практичного матеріалу, висловлює своє ставлення до тих чи інших проблем, демонструє високий рівень засвоєння практичних навичок;

- 4 ("добре") – здобувач добре засвоїв теоретичний матеріал заняття, володіє основними аспектами з джерел, аргументовано викладає його; володіє практичними навичками, висловлює свої міркування з приводу тих чи інших проблем, але припускається певних неточностей і похибок у логіці викладу теоретичного змісту або при виконанні практичних навичок;

- 3 ("задовільно") – здобувач в основному опанував теоретичними знаннями навчальної теми, орієнтується в рекомендованих джерелах, але непереконливо відповідає, плутає поняття, додаткові питання викликають у здобувача невпевненість або відсутність стабільних знань; відповідаючи на запитання практичного характеру, виявляє неточності у знаннях, не вміє оцінювати факти та явища, припускається помилок при виконанні практичних навичок;

- 2 ("незадовільно") – здобувач не опанував навчальний матеріал теми, не знає наукових фактів, визначень, майже не орієнтується в джерелах, відсутнє наукове мислення, практичні навички не сформовані.

Здобувач має отримати оцінку на кожному лабораторному занятті. У разі пропуску лабораторного заняття здобувач освіти зобов'язаний його відпрацювати у повному обсязі на консультаціях за графіком відпрацювання лабораторних занять, але не пізніше останнього тижня у відповідному семестрі. Якщо здобувач пропустив більше, ніж 3 практичні заняття, він має отримати дозвіл на їх відпрацювання у деканаті.

Відвідування занять здобувачами є обов'язковим та дає можливість отримати задекларовані у Галузевому стандарті спеціальності 222 Медицина та у освітній програмі «Медицина» загальні та фахові компетентності, вчасно і якісно виконати завдання. За об'єктивних причин (наприклад, хвороба, карантин, міжнародне стажування) навчання може відбуватись індивідуально (в он-лайн формі за погодженням із деканом факультету) або може бути відпрацьоване на консультаціях відповідно до встановленого порядку.

Формою підсумкового контролю є екзамен. Максимальна кількість балів, яку може набрати здобувач за поточну навчальну діяльність за семестр для допуску до екзамену становить 120 балів. Розрахунок кількості балів проводиться на підставі отриманих здобувачем освіти оцінок за 4-бальною шкалою під час вивчення дисципліни впродовж семестру, шляхом обчислення середнього арифметичного (СА), округленого до двох знаків після коми. Отримана величина конвертується у бали за 200-бальною шкалою відповідно до таблиці 2

Таблиця 2

Перерахунок середньої оцінки за поточну діяльність у багатобальну шкалу для дисциплін, що завершуються екзаменом (диференційованим заліком)

4- бальна шкала	200- бальна шкала	4- бальна шкала	200- бальна шкала	4- бальна шкала	200- бальна шкала	4- бальна шкала	200- бальна шкала
5	120	4.45	107	3.91	94	3.37	81
4.95	119	4.41	106	3.87	93	3.33	80
4.91	118	4.37	105	3.83	92	3.29	79
4.87	117	4.33	104	3.79	91	3.25	78
4.83	116	4.29	103	3.74	90	3.2	77
4.79	115	4.25	102	3.7	89	3.16	76
4.75	114	4.2	101	3.66	88	3.12	75
4.7	113	4.16	100	3.62	87	3.08	74
4.66	112	4.12	99	3.58	86	3.04	73
4.62	111	4.08	98	3.54	85	3	72
4.58	110	4.04	97	3.49	84	Менше 3	Недостатньо
4.54	109	3.99	96	3.45	83		
4.5	108	3.95	95	3.41	82		

З освітньої компоненти «Внутрішня медицина, в тому числі ендокринологія, медична генетика» складання екзамену для усіх здобувачів є обов'язковим. На екзамен виносяться усі програмні питання дисципліни, які здобувачі вивчали у третьому та четвертому семестрах.

Екзаменаційна оцінка визначається в балах за результатами виконання екзаменаційних завдань за шкалою від 0 до 80 балів. Остаточна екзаменаційна оцінка складається з двох частин: 1) екзаменаційного тестування та 2) практичної і теоретичної частини. Екзаменаційне тестування оцінюється від 0 до 20 балів, проводиться двічі за процедурою ліцензійного іспиту КРОК, який проводиться у Центрі інформаційних технологій та комп'ютерного тестування університету. З двох тестувань студентів, буде врахований кращий результат. При отриманні позитивної оцінки на першому тестуванні (більше 60,5% правильних відповідей) студент має право не проходити друге тестування. Результати від 60,5% до 100% правильних відповідей конвертуються у бали від 12 до 20 наступним чином:

60,5-62%	12 балів	71-75%	15 балів	86-90%	18 балів
63-65%	13 балів	76-80%	16 балів	91-95%	19 балів
66-70%	14 балів	81-85%	17 балів	95-100%	20 балів

Отримані бали додаються до екзаменаційної оцінки (яка включає теоретичну і практичну частину та оцінюється від 0 до 60 балів) та формують остаточну екзаменаційну оцінку на екзамені.

На екзамен виносяться усі основні питання, типові та комплексні задачі, ситуації, завдання, що потребують творчої відповіді та умінь синтезувати отримані знання і застосовувати їх під час розв'язання практичних завдань.

Підсумкова оцінка з дисципліни визначається як сума поточної оцінки (максимум – 120 балів) та екзаменаційної оцінки (максимум – 80 балів) і становить 200 балів.

У випадку, якщо здобувач набрав підсумковий бал менший, ніж 120 балів, він складає екзамен під час ліквідації академічної заборгованості. У цьому випадку бали, набрані під час поточного оцінювання, зберігаються, а здобувач при перескладанні екзамену може набрати максимум 80 балів. Підсумковий бал при цьому формується шляхом додавання поточних балів та екзаменаційного балу і становить максимум 200 балів.

Повторне складання екзамену допускається не більше як два рази: один раз – викладачеві, другий – комісії, яку створює декан факультету.

Оскільки освітня компонента «Внутрішня медицина, в тому числі ендокринологія, медична генетика» входить до ліцензійного іспиту КРОК, викладач, декан, проректор або ректор

визначають терміни обов'язкових контрольних тестувань, ректорських контрольних тестувань з метою визначення рівня підготовки здобувачів освіти з дисципліни до ліцензійного іспиту КРОК.

У разі наявності диплома молодшого спеціаліста (молодшого бакалавра, фахового молодшого бакалавра) можливе зарахування (перезарахування) певної кількості годин відповідно до Положення про визнання результатів навчання, отриманих у формальній, неформальній та/або інформальній освіті у Волинському національному університеті імені Лесі Українки.

У разі наявності документа, що засвідчує навчання на сертифікованих курсах, онлайн-курсах, які дотичні до тем дисципліни, можливе зарахування певної кількості годин (за попереднім погодженням з викладачем), відповідно до Положення про визнання результатів навчання, отриманих у формальній, неформальній та/або інформальній освіті у Волинському національному університеті імені Лесі Українки.

У разі переходу на дистанційну форму навчання викладання курсу відбувається в команді освітнього середовища Microsoft Office 365 відповідно до Положення про дистанційне навчання та додаткових розпоряджень ректорату.

Політика щодо академічної доброчесності. Здобувачу необхідно дотримуватися морально-етичних правил: не пропускати аудиторних занять (у разі пропуску – причину підтвердити документально); не привласнювати чужу інтелектуальну працю; у разі цитування наукових праць, методичних розробок, результатів досліджень, таблиць та ін. необхідно вказувати посилання на першоджерело.

Викладач і здобувач освіти мають дотримуватись ст. 42 Закону України «Про освіту». Усі здобувачі освіти повинні ознайомитись із основними положеннями Кодексу академічної доброчесності Волинського національного університету імені Лесі Українки та Ініціативою академічної доброчесності та якості освіти – Academic IQ.

Політика щодо дедлайнів та перескладання. Якщо з об'єктивних причин заняття пропущене, здобувач повністю відпрацьовує тему лабораторного заняття в присутності лаборанта та чергового викладача, що включає всі види активності здобувача та всі види його оцінювання, передбачені цим силабусом. День та години відпрацювання визначаються графіком консультацій, який оприлюднюється.

У випадку невиконання та не відпрацювання лабораторних робіт студент не допускається до підсумкового контролю та його підсумковий бал за поточний семестр не визначається.

Терміни проведення іспиту, а також терміни ліквідації академічної заборгованості визначаються розкладом екзаменаційної сесії. У разі не складання іспиту, студент може перездати його двічі.

У відомості, індивідуальному навчальному плані (заліковій книжці) здобувача освіти записується підсумкова кількість балів за залік або екзамен.

V. ШКАЛА ОЦІНЮВАННЯ ЗНАНЬ ЗДОБУВАЧІВ ОСВІТИ

Шкала оцінювання знань здобувачів освіти з освітніх компонентів,
де формою контролю є іспит

Оцінка в балах	Лінгвістична оцінка	Оцінка за шкалою ECTS	
		оцінка	пояснення
170–200	Відмінно	A	відмінне виконання
150–169	Дуже добре	B	вище середнього рівня
140–149	Добре	C	загалом хороша робота
130–139	Задовільно	D	непогано
122–129	Достатньо	E	виконання відповідає мінімальним критеріям
1–121	Незадовільно	Fx	необхідне перескладання

**Шкала оцінювання знань здобувачів освіти з освітніх компонентів,
де формою контролю є залік**

Оцінка в балах	Лінгвістична оцінка
170–200	Зараховано
150–169	
140–149	
130–139	
122–129	
1–121	Незараховано (необхідне перескладання)

Під час переведення та поновлення у Волинський національний університет імені Лесі Українки здобувачів освіти, які не навчалися за кредитно-модульною системою, отримані ними оцінки за 100-бальною шкалою переводяться у шкалу ECTS та 200-бальну шкалу відповідно до таблиці.

**Шкала конвертування оцінки здобувачів освіти з ОК з 100-бальної у 200-бальну
систему оцінювання**

Оцінка в балах за 200- бальною шкалою	Оцінка в балах за 100- бальною шкалою	Лінгвістична оцінка	Оцінка за шкалою ECTS	
			оцінка	пояснення
170–200	90–100	Відмінно	A	відмінне виконання
150–169	82–89	Дуже добре	B	вище середнього рівня
140–149	75–81	Добре	C	загалом хороша робота
130–139	67–74	Задовільно	D	непогано
122–129	60–66	Достатньо	E	виконання відповідає мінімальним критеріям
1–121	1–59	Незадовільно	Fx	необхідне перескладання

При перезарахуванні підсумкової оцінки з 100-системи оцінювання у 200 з ОК переведення здійснюється за мінімальним значенням.

VI. РЕКОМЕНДОВАНА ЛІТЕРАТУРА ТА ІНТЕРНЕТ-РЕСУРСИ

Основна

- 1.Передерій В.Г., Ткач С.М. Основи внутрішньої медицини. Т. 1. Захворювання органів дихання. Захворювання органів травлення. Захворювання системи крові і кровотворних органів. Захворювання ендокринної системи : [підручник] / В. Г. Передерій, С. М. Ткач. - Вінниця : Нова Книга. - 2009.
2. Внутрішні хвороби: у 2 частинах. Частина 1. Розділи 1-8: підручник / Л.В. Глушко, С.В. Федоров, І.М. Скрипник та ін. – Київ, Медицина., 2019. – 680 с.
3. Внутрішні хвороби: у 2 частинах. Частина 2. Розділи 9-24: підручник / Л.В. Глушко, С.В. Федоров, І.М. Скрипник та ін. /– Київ, Медицина., 2019. – 584с
4. Внутрішня медицина: Порадник лікарю загальної практики: навчальний посібник. / А.С. Свінцицький, О.О. Абрагамович, П.М. Боднар та ін.; За ред. проф. А.С. Свінцицького. – ВСВ «Медицина», 2014. – 1272 с. + 16с. кольоров. вкл.

5. Диференціальна діагностика основних синдромів при захворюваннях органів дихання та додаткові матеріали з фтизіатрії: Навчальний посібник / За ред. проф. Л.Д. Тодоріко – БДМУ Чернівці: Медуніверситет, 2011. – 320 с.
6. Практикум з внутрішньої медицини: навч. пос. / К.М. Амосова, Л.Ф. Конопльова, Л.Л. Сидорова, Г.В. Мостбауер та ін. – К.: Український медичний вісник, 2012 р. – 416 с.
7. Тодоріко Л.Д., Бойко А.В. Основні синдроми й методи обстеження в пульмонології та фтизіатрії: Навчальний посібник для самостійної роботи студентів старших курсів вищих медичних навчальних закладів III-IV рівнів акредитації. – Київ: Медкнига, 2013. – 432 с.

Додаткова

8. Гуцаленко О. О. Гематологія: навчальний посібник [для студентів вищих медичних навчальних закладів IV рівня акредитації, лікарів-інтернів і сімейних лікарів] / Ольга Олексіївна Гуцаленко; МОЗУ, УМСА. - Полтава : Верстка, 2012. - 695 с
9. Сучасні класифікації та стандарти лікування розповсюджених захворювань внутрішніх органів / За ред. Ю.М. Мостового. – 13-те вид., доп. – і перероб. Вінниця: ДП «Державна картографічна фабрика», 2020. – 582 с.
10. Денисюк В. І. Доказова внутрішня медицина: підручник /В. І. Денисюк, О. В. Денисюк. – Вінниця : Державна картографічна фабрика, 2011. – 926 с

Інтернет-ресурси

1. <http://moz.gov.ua/>
2. <http://umsa.edu.ua/>
3. <https://www.facebook.com/groups/1886783128212266/?ref=bookmarks>
4. <http://www.medliter.ru/?page=list&id=49>
5. <http://www.medscape.com/gastroenterology>
6. <http://ukrgastro.com.ua/>
7. <http://www.gastroscan.ru/>
8. <http://www.worldgastroenterology.org/>
9. http://www.moz.gov.ua/ua/portal/dn_20070319_128.html
10. <http://www.ginasthma.org>
11. <http://www.goldcopd.com>
12. <http://www.medscape.com/pulmonarymedicine>
13. <http://health-ua.com/>
14. <https://medprosvita.com.ua/>
15. <https://www.umj.com.ua/> European LeukemiaNet recommendations for the management of chronic myeloid leukemia: 2013/
16. <https://www.ncbi.nlm.nih.gov/pmc/articles/PMC4915804/> 29 Chronic myeloid leukemia: ESMO Clinical Practice Guidelines for diagnosis, treatment and follow-up /
17. http://annonc.oxfordjournals.org/content/23/suppl_7/vii72.full Chronic Lymphocytic Leukaemia: ESMO Clinical Practice Guidelines /
18. <http://www.esmo.org/Guidelines/Haematological-Malignancies/Chronic-Lymphocytic-Leukaemia> Guidelines for the diagnosis and treatment of chronic lymphocytic leukemia: a report from the International Workshop on Chronic Lymphocytic Leukemia updating the National Cancer Institute Working Group 1996 guidelines /
19. <http://www.ncbi.nlm.nih.gov/pubmed/18216293>
20. <http://www.dec.gov.ua/mtd/reestr.html>
21. http://www.ifp.kiev.ua/doc/metoddod/metodrec_ukr.htm
22. <https://www.ersnet.org/>
23. <https://www.ueg.eu/home/>